

eenden, uit den buik plukken. Het voltallige legsel bestaat uit 5 of 6 eieren, welke kleiner zijn dan die van de gewone Eider. Hieraan en aan de donkere kleur van het dons zijn de nesten van beide soorten gemakkelijk te onderscheiden.

Wanneer de wijfjes vast zitten te broeden, laten de mannetjes hen in den steek; zij blijven niet in den fjord, doch gaan naar de volle zee om hier te ruïen. De jongen gaan direct, nadat de eieren uitgekomen zijn, naar de vele zoetwatermeertjes, waar zij door de wijfjes opgevoed worden. Niet voordat zij volwassen zijn, gaan zij naar zee, in tegenstelling met de jongen van de gewone Eider, die direct na het uitkomen naar den fjord gebracht worden en die ik nooit in de toendra aantrof. Meestal zag ik in iedere poel slechts een of enkele Koningseiders met jongen, doch eens zag ik verspreid over een betrekkelijk-grooten plas ongeveer 30 oude Koningseiders met meer dan 100 jonge eendjes. Zulke getallen geven wel een duidelijk beeld van de groote hoeveelheid, waarin deze zeldzame Eendsoort in de Toendra Boheman voorkomt. Hun naaste verwant is de in Spitsbergen algemeene gewone Eidereend, die slechts in kleinen getale in de toendra broedt, doch talrijk is op de eilanden voor de kust. Ik wil deze dan ook liever later behandelen en alleen nog iets zeggen over de IJseend (*Clangula hyemalis* L.), die in onze toendra in weinig exemplaren voorkwam. Einde Juni zag ik verschillende paartjes in den fjord nabij de kust. De mannetjes zijn reeds op grooten afstand herkenbaar aan den kleinen grijzen kop en vooral aan den zeer langen staart, welke zij gaarne bij het zwemmen verticaal dragen. Ver over het water weerklonk het aardige geroep, dat de mannetjes voortdurend lieten hooren, terwijl zij den wijfjes het hof maakten. Zooals bij vele Eendsoorten verlaten de mannetjes de wijfjes, wanneer met het broeden begonnen is, om in de open zee een vrijgezellen-bestaan te gaan voeren. De IJseenden, die b.v. in IJsland zeer talrijk zijn, komen in Spitsbergen slechts weinig voor. Zij broeden er het liefst in de toendra's, doch houden er ook wel van op de door de gewone Eiders dichtbevolkte eilanden te nestelen. Aan de Hollandsche kust zijn zij in den winter niet zeldzaam.

(Wordt vervolgd.)

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

BOEKAANKONDIGING.

Amoeba. — De Nederlandsche Jeugdbond voor Natuurstudie heeft het eerste No. verspreid van haar nieuwe orgaan „Amoeba”. De eerste aflevering ziet er heel aardig uit; in het moderne kleine tijdschrift-formaat in een frisch, bescheiden omslagje. Na eerst een jaar bij De Levende Natuur en daarna een jaar bij Natura gehospiteerd te hebben is de jonge Jeugdbond nu al in het bezit van een eigen orgaan waarmee ze de band tusschen de verschillende bij haar aangesloten clubs nu tot een effectieve kan maken. Een wonder dat het voor 90 cts. per jaar kan gegeven worden. Wanneer de overal in den lande verspreide jeugdclubs voor Natuurstudie op deze manier van elkaars werkzaamheden en wederwaardigheden op de hoogte gehouden kunnen worden zullen ze zeker ieder op zijn

manier daarvan profiteeren om het populair-natuurhistorische leven opgewekter te maken en meer voldoening te vinden.

J. HEIMANS.

Twee zeldzaamheden in 1921 in goeden welstand, (*Linnaea borealis* en *Ophrys apifera*). De eerste is in 1920 voor het eerst aangetroffen door deelnemers aan het kamp van den Jeugdbond voor natuurstudie. De jachtopziener had het zoo'n vreemd plantje gevonden, dat hij niet kende en het aan iemand gewezen, die er werk van maakte om den juisten naam te weten te komen en het bleek niets meer of minder te zijn dan die mooie *Caprifoliacee* uit het noorden, met zijn rose klokjesachtige bloemen.

In den zomer van het vorige jaar had ik ook het geluk het plantje op zijn groeiplaats te zien. Bloemen zijn er niet aan geweest, wat voor mij het bewijs is dat het plantje zich daar bij Appelscha wel op de grenzen van zijn bestaansmogelijkheid bevindt. Gedurende eenige weken is al het blad zelfs verdroogd geweest maar een regenbuitje was weer voldoende om het ondiep wortelende plantje weer op zijn verhaal te doen komen. De boschwachter meende, dat het zaad met Skandinaafsch dennenzaad meegekomen moet zijn, toch vind ik dat we de mogelijkheid van overbrenging door vogels niet uitschakelen moeten. In ieder geval breidt de plant zich in Appelscha uit door uitloopers zoodat reeds een oppervlakte van $\pm$ 10 vierkante meters ermee bedekt is. Er groeit op diezelfde plek ook Kraaiheide, die ook in ons land zijn zuidgrens heeft. Het personeel van het Staatsbosbeheer beseft het belang van deze groeiplaats zoodat we er wel op kunnen rekenen dat het niet door menschenhanden uitgeroeid zal worden, zooals die andere noorderling, *Chimophila umbellata*, die in hetzelfde jaar bij Naarden gevonden werd.

Wel wordt er in de nabijheid een sanatorium gebouwd maar alles is hier rijksgrond en er is ruimte genoeg.

De tweede zeldzaamheid is de Bijenorchis, die reeds jaren geleden in een kleiachtig bosch in Zeeuwsch-Vlaanderen bij Breskens gevonden is. In 1916 stonden er niet minder dan 80 exemplaren, alle sterke planten. Sindsdien is het houtgewas hoog opgegroeid en er verschenen slechts zelden bloeiende planten. In dit jaar, heeft de jachtopziener, voor wiens nauwkeurige waarneming ik instaat, er op een pas gekapt gedeelte weer meer dan honderd geteld en de Berg-Nachtorchis (*Plantanthera montana*), die ook zeldzaam is staat er ieder jaar plenty.

Die bijenorchis vond ik ook wel in Zuid-Limburg maar nooit in zulke groote aantallen bijeen. Van deze plant acht ik het zeer waarschijnlijk dat vogels de zaden uit Kent of Noord-Frankrijk hebben meegenomen.

Wat met deze vindplaatsen zoo prettig is, is dat de eigenaars en de beheerders zoo meewerken tot het behoud ervan, konden wij Haarlemmers dat van de plekken met mooie en zeldzame planten in onze buurt ook maar zeggen. Maar daar wordt nu ook aan gewerkt. Op Groenendaal komt een klein reservaat met vogelboschjes en we gaan tentoonstellingen houden en lezingen voor de uitvoering van het plan Thijsses-Tesch, om de natuur bij onze stad nog zooveel mogelijk te redden.

C. SIPKES.

Lievenheersbeestjes aan zee. — Naar aanleiding van mijn waarneming der vele lievenheersbeestjes aan den zeedijk van den Vlutepolder op Noord-Beveland schreef ik, enkele dagen geleden, aan den heer J. Huisson, onderwijzer te Colijnsplaat, iemand, die veel aan de studie van planten en dieren doet, met de vraag, of ook hij wel eens veel dezer diertjes op het eiland gezien had. Ik krijg nu daarop het volgende schrijven, dat ik, met zijn toestemming, ter kennis der lezers van „De Levende Natuur” breng.

„Naar aanleiding van Uw jongste schrijven wil ik U nog een én ander meedeelen over de lievenheersbeestjes. Omstreeks den tijd, dat U ze aan de Vlutepolder waarnam, was ik te Wolphaartsdijk (de derde week in Augustus). Ook daar heb ik de diertjes in zoo'n groot aantal waargenomen, als nimmer te voren. 'k Bevond me op een namiddag met mijn broer aan den zeedijk. De lange grashalmen zaten propvol van deze diertjes. Voor aardigheid grepen we wel eens grashalmen beet en trokken dan de diertjes in onze hand. In een oogenblik hadden we er een 30 of 40 bij elkaar, van een drietal halmen slechts. Millioenen waren er zeker.